

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ

Călătorind prin
Europa de Est

Traducere din limba spaniolă
TUDORA ȘANDRU-MEHEDINȚI

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

De viaje por Europa del Este

© Gabriel García Márquez, 1983

și moștenitorii lui Gabriel García Márquez

Toate drepturile rezervate

© Editura RAO Distribuție, 2016
pentru versiunea în limba română

Coperta © Shutterstock

2016

ISBN 978-606-8516-26-4

Editura RAO Distribuție

Str. Bărgăului nr. 9-11, București, România

www.raobooks.com

www.rao.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GARCÍA MÁRQUEZ, GABRIEL

Călătorind prin Europa de Est / Gabriel García Márquez ;

trad.: Tudora Șandru-Mehedinți. - București : RAO Distribuție, 2016

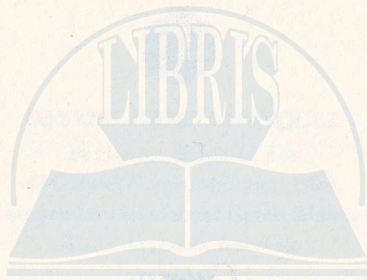
ISBN 978-606-8516-26-4

I. Șandru-Mehedinți, Tudora (trad.)

821.134.2(861)-31=135.1

Cuprins

„Cortina de Fier“ este o scândură vopsită în roșu și alb.	7
Berlinul e o absurditate.	18
Expropriații se adună ca să-și povestească necazurile.	29
Pentru o cehoaică, ciorapii de nailon sunt o podoabă.	43
La Praga lumea reacționează ca în orice țară capitalistă.	55
Cu ochii deschiși spre Polonia în efervescență.	68
URSS: 22 400 000 de kilometri pătrați fără o singură reclamă la Coca-Cola.	94
Moscova: satul cel mai mare din lume.	106
În mausoleul din Piața Roșie Stalin doarme fără remușcări.	120
Omul sovietic începe să se sature de contraste.	137
Eu am fost Ungaria.	147

„Cortina de Fier“ este o scândură vopsită în roșu și alb

Cortina de Fier nu e o cortină și nici nu e de fier. E o barieră de lemn vopsită în roșu și alb, ca firmele frizeriilor. După ce am petrecut trei luni dincolo de ea, îmi dau seama că e o lipsă de bun-simț să mă aștept să fie realmente o cortină de fier. Dar doisprezece ani de propagandă tenace au mai multă forță de convingere decât un întreg sistem filozofic. Douăzeci și patru de ore de literatură jurnalistică ajung să distrugă bunul-simț până într-atât, încât ici metaforele în sens literal.

Eram trei care porneam în aventură. Jacqueline, franțuzoaica de origine indochineză, graficiană la o revistă din Paris. Franco, un italian răătăcitor, corespondent ocazional la reviste din Milano, cu domiciliul unde îl apucă noaptea. Al treilea eram eu, după cum stătea scris în pașaportul meu. Totul a început într-o cafenea din Frankfurt, pe 18 iunie, la zece dimineața. Franco cumpărase pentru vară o

mașină din Franța și nu știa ce ar putea face cu ea, așa că ne-a propus „să mergem să vedem ce e dincolo de Cortina de Fier“. Vremea – o dimineată târzie de primăvară – era excelentă pentru călătorii.

Poliția din Frankfurt habar n-avea care erau formalitățile necesare pentru a lăsa să treacă o mașină în Germania Democrată. Cele două țări nu au relații diplomatice și nici comerciale. În fiecare seară pleacă un tren spre Berlin pe un culoar feroviar unde nu-i nevoie decât de un pașaport în regulă. Dar culoarul acesta este un tunel nocturn, care începe din Frankfurt și se termină în Berlinul de Vest, o minusculă insulă occidentală înconjurată de Orient pe toate părțile.

Șoseaua e singura cale de a intra realmente dincolo de Cortina de Fier. Dar autoritățile de la graniță sunt atât de stricte încât, după cât se părea, nu merita riscul de a ne lansa în aventură fără o viză oficială și, mai mult, cu un automobil înmatriculat în Franța. Consulul Columbiei din Frankfurt e un om prudent. „Trebuie să avem grijă – ne-a spus, în spaniola lui reținută vorbită în Popayán¹. Închipuiți-vă, toate astea sunt în puterea rușilor“. Nemții au fost mai expliciti. Ne-au avertizat că, în caz că vom putea trece, ne vor fi confiscate aparatele de fotografiat, ceasurile și toate obiectele de valoare. Ne-au prevenit să ne luăm mâncare și

¹ Capitala departamentului columbian Cauca (n.tr.)

benzină de rezervă, ca să nu ne oprim în cei 600 de kilometri câți sunt de la frontieră până la Berlin, și că, oricum, riscăm să fim mitraliați de ruși.

N-aveam altă soluție decât să ne lăsăm în voia sorții. Având în vedere amenințarea de a mai petrece o noapte la Frankfurt, văzând încă un film german în germană, Franco a dat cu banul. A ieșit pajura.

– OK, a spus. La graniță facem pe nebunii.

Cele două Germanii sunt împărțite în pătrate de magnifica rețea de autostrăzi construite de Hitler pentru a-și mobiliza puternica mașinărie de război. A fost o armă cu două tășuri, fiindcă a facilitat invazia Aliatilor. Dar a fost și o formidabilă moștenire pentru pace. O mașină ca a noastră poate merge pe acolo cu o viteză medie de 80 de kilometri. Noi am mers cu 100, ca să ajungem la Cortina de Fier înainte de a se înnopta.

La opt străbăteam ultimul sat din lumea occidentală, ai cărui locuitori, mai cu seamă copiii, ne salutau în trecere, cordiali și descumpăniți. Unii dintre ei nu văzuseră în viața lor un automobil din Franța. După zece minute, un militar german, exact ca naziștii de prin filme, nu numai din cauza bărbiei pătrate și a uniformei pline de insigne, ci și prin accentul englezei lui, ne-a examinat pașapoartele cu mare atenție. Apoi ne-a salutat militărește și ne-a autorizat să traversăm zona nimănu, acei 800 de metri pustii care despart cele două lumi. Nu se vedeau nici lagăre de tortură, nici

faimoșii kilometri și kilometri și kilometri de sârmă ghimpată electrică. Soarele asfințitului se revărsa peste un pământ necultivat, încă sfârtecat de cizme și de arme ca în a doua zi după război. Aceasta era Cortina de Fier.

La graniță, oamenii mâncau. Soldatul de gardă, un adolescent într-o uniformă ponosită și murdară, cam prea mare pentru el, ca și cizmele și pușca-mitralieră, ne-a făcut semn să stăm până când cei de la vamă termină de mâncat.

Am așteptat mai bine de o oră. Se întunecase, dar luminile erau tot stinse. De partea cealaltă a șoselei se afla gara, o clădire prăfuită de lemn, cu ferestrele și ușile închise. Bezna fără zgomote împrăștia un abur de mâncare caldă.

– Comuniștii mănâncă și ei – am spus, ca să nu-mi pierd simțul umorului. Franco dormita pe volan.

– Da, a zis.

În ciuda spuselor propagandei occidentale.

Puțin înainte de zece s-au aprins luminile și soldatul de gardă ne-a pus să ne apropiem de felinar, ca să examineze pașapoartele. A cercetat fiecare pagină cu atenția vicleană și totodată buimacă a cuiva care nu știe să citească și nici să scrie. Apoi a ridicat bariera și ne-a arătat să staționăm zece metri mai departe, în fața unei clădiri de lemn cu acoperiș de tablă, semănând cu saloanele de dans din westernuri. Un gardian neînarmat, de aceeași vârstă cu aceea a soldatului, ne-a dus la un ghișeu

unde ne așteptau alți doi flăcăi în uniformă, cu un aer mai degrabă năuc decât sever, însă fără cea mai mică urmă de amabilitate. Eu eram surprins că marea poartă a lumii orientale este păzită de adolescenți nepricepuți și pe jumătate analfabeți.

Cei doi soldați s-au folosit de un toc de lemn și de o călimară cu dop de plută pentru a copia datele din pașapoartele noastre. A fost o operațiune laborioasă. Unul din ei dicta. Celălalt copia sunetele din franceză, italiană, spaniolă, cu niște mângălituri rudimentare de școală de țară. Avea degetele pătate de cerneală. Ne treceau sudorile pe toți. Pe ei, din pricina efortului. Pe noi, din pricina efortului lor. Răbdarea noastră a suportat până și clipa nefericită a dictării și scrierii locului meu de naștere: „Aracataca“.

La ghișeu următor ne-am declarat banii. Dar schimbarea de ghișeu a fost doar de formă: operațiunea a fost executată de aceiași gardieni de la primul ghișeu. În cele din urmă – la un al treilea ghișeu – a trebuit să răspundem prin semne la un chestionar în germană și rusă cu toate amănuntele mașinii. După o jumătate de oră de gesturi bizare, de strigăte și înjurături în cinci limbi, ne-am dat seama că ne încurcaserăm într-un sofism economic. Taxele mașinii costau douăzeci de mărci orientale. Băncile din Germania de Vest dau patru mărci occidentale pentru un dolar. Băncile din Germania de Est dau numai două mărci orientale

pentru un dolar. Însă marca occidentală și marca orientală sunt la paritate. Problema era că, dacă plăteam în dolari, taxele mașinii costau zece dolari. Dar dacă plăteam în mărci occidentale costau numai douăzeci de mărci, adică doar cinci dolari.

În momentul acela – exasperați și morți de foame – am crezut că trecuserăm prin toate filtrele Cortinei de Fier, când a apărut șeful vămii. Era un bărbat cu înfățișare și apucături rustice, îmbrăcat cu niște pantaloni de dril murdari, cu patruzeci de centimetri mai sus de ghețe, și cu o haină ale cărei buzunare deformate păreau pline de hârtii și bucățele de pâine. Ni s-a adresat în germană. Am înțeles că trebuie să-l urmărim. Am ieșit în șoseaua abia luminată de primele stele, am traversat calea ferată, am ocolit prin spate gara și am ajuns într-o sală de mese mirosind a alimente de curând consumate, cu scaunele îngrămădite pe măsuțe de patru persoane. În ușă stătea un gardian înarmat cu o pușcă-mitrălieră, lângă o masă unde erau expuse cărți de marxism și broșuri de propagandă politică. Franco și cu mine mergeam lângă șef. Jacqueline ne urma la câțiva metri, târându-și tocurele pe scândurile sonore ale podelei. Șeful s-a oprit și i-a ordonat cu un gest brutal să vină lângă noi. Ea a ascultat și toți patru am mers mai departe în tăcere, printr-un labirint de coridoare pustii, până la ultima ușă din spate.

Am intrat într-o încăpere pătrată, cu un birou lângă un seif, patru scaune în jurul unei măsuțe

cu broșuri de propagandă politică, un lighean și un pat la perete. Deasupra patului, un portret al secretarului Partidului Comunist din Germania de Est, decupat dintr-o revistă. Șeful s-a așezat la birou cu pașapoartele în mână. Noi am luat loc pe scaune. Eu îmi aminteam de satele din Columbia, de judecătoriile rurale unde nu se face nimic toată ziua, dar care peste noapte folosesc pentru întâlnirile amoroase stabilite la cinema. Jacqueline părea impresionată.

Nu pot preciza cât timp am stat în camera aceea. A trebuit să răspundem pe rând la aceleași întrebări puse în germană de funcționarul cel mai nepriceput de care mi-aduc aminte. La început a fost brutal. I-am explicat în toate felurile că nu eram spioni capitaliști și că nu doream decât să dăm o raită prin Germania de Est. Eu aveam impresia că el gândea într-o germană blindată, de care se loveau ricoșând cuvintele în engleză, franceză, italiană, spaniolă, și chiar și gesturile cele mai expresive. S-a înfuriat pe sine și pe propria-i ineficiență când a fost nevoit să rupă de trei ori vizele pline de pete și ștersături.

Când a venit la rând Jacqueline, atmosfera a devenit mai puțin apăsătoare, fiindcă șeful s-a simțit tardiv interesat de trăsurile ei indochineze. Ne-a explicat prin semne că ea putea întâlni pe drum „un amor cu părul blond și ochi albaștri” și, ca dovadă a admirației sale personale, i-a acordat